

YARATICI LİDERLİK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Banu DİKMEN ADA¹

* Bu çalışma araştırmacının Prof. Dr. Rengin Zembat danışmanlığında yürütülen “Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Okul Öncesi Yönetici ve Öğretmenlerinin Yaratıcı Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi” başlıklı 2020 yılı öncesi yapılmış olan doktora tezinin ölçek geliştirme kısmından üretilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, banudikmen@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7490-2056.

Geliş Tarihi: 17.08.2020 Kabul Tarihi: 10.02.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.781845

Öz: Çalışmada Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geliştirilmesi ve geçerlik-güvenirliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Eskişehir ilinin merkez ilçelerinde devlet ve özel eğitim kurumlarında çalışan yöneticiler ve okul öncesi eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geliştirilmesi amacıyla çalışma evreninde yer alan 555 katılımcıdan araştırmanın verileri toplanmıştır. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geçerli bir ölçme aracı olup olmadığı sınamak amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçekten 54 madde çıkarılmış ve anlamlı sonuçlar veren 107 madde kalmıştır. Bu maddelerden öz değerleri “1” ve üzerinde olan dört faktör elde edilmiştir. Ölçeğin faktörler arası korelasyon değerleri ise 0,706 ile 0,799 arasında değişen değerlere sahiptir ve ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin değeri ise 0,964'dür. Ölçeğin iç tutarlık katsayılarını saptamak için alt faktörler ve ölçeğin tümünün Cronbach Alfa katsayıları ve madde bırakmalı Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ise 0,986'dır. Ölçeğin kararlılık anlamındaki güvenilirliğini incelemek amacıyla ölçeğin toplam puanlarından elde edilen üst %27 ve alt %27'lik grupların madde ortalama puanlarına bağımsız gruplar t-testi ve test-tekrar testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, ölçeğin tüm maddelerinde 0,01 düzeyinde pozitif ve anlamlı değerlere ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, Güvenirlilik, Ölçek Geliştirme, Yaratıcı Liderlik, Yaratıcı Liderlik Ölçeği

DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract:

In this study, it was aimed to develop the "Creative Leadership Scale" and to examine its validity and reliability. The working universe of the research consists of school administrators and preschool education teachers working in public and private educational institutions in the central districts of Eskişehir. In order to develop the creative leadership scale, the data of the research were collected from 555 participants in the study universe. It was found that the Kaiser-Meyer-Olkin value of the Creative Leadership Scale was 0,964 and the Cronbach Alpha coefficient of the total scale was 0,986. Positive and significant values of 0,01 levels were obtained in all items of the scale as a result of the t-test results of the independent groups made on the item average scores of the lower 27% and upper 27% groups formed from the total scores of the scale and the reliability of the scale in terms of stability. The results obtained in the research show that Creative Leadership Scale is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Creative Leadership, Creative Leadership Scale, Developing Scale, Reliability, Validity

Giriş

Öğrenme biçimlerinde yirmi birinci yüzyılda meydana gelen değişiklikler liderlik ve liderliğin öğrenilmesinde de yeni yaklaşımları gerekli kılmaktadır (Stoll ve Temperley 2009, 17). Liderlikle ilgili yeni yaklaşımların yaratıcılık süreciyle ilgili olduğu da görülmektedir. Kurumlar yenilikçi yaklaşımları ve bireylerin yaratıcı davranışlarını desteklemek için yaratıcı liderliğe gereksinim duymaktadırlar (Sisk, 2001, 17). Dünya perspektifinde alanyazında liderliğin yeni anlamı "düşüncelere yeni yollar açmak, diğerlerinin gözünden dünyayı görmek, dünyanın kargaşasını anlamak" olarak ifade edilmektedir (Holmes, 2000, 30). Yaratıcı liderlik kavramı yapısalcı kuramın felsefesinde yer alan "birlikte çalışmaya odaklanma" ve "karşılıklı araştırmaların paylaşımı" gibi nitelikleri içermektedir (Lambert vd., 1995'den aktaran; Katz-Buonincontro, 2005, 29). Yaratıcı liderliğin arkasında; gruba katılım, okul liderliği kapasitesinin artırılması, başarılı planlama ve liderliği dağıtma vardır (Stoll ve Temperley, 2009, 17). Yaratıcı liderlerin ulaşılmak istenen değişimi gerçekleştirmek için sahip olması gereken değerler ve özel davranışlar ise; "liderlik, etik, takım çalışması, işten anlama, çalışanları geliştirme, sürekli ilerleme, küresel farkındalık, stratejik pazarlama, iç ve dış müşteri memnuniyeti ve açık iletişim" olarak ifade edilebilir (Guinn, 1997'den aktaran; Tunçer, 2011, 63). Yaratıcı

liderlik “ürün ve kurum inşa etme” ve “içten gelen bilgiyle” de ilgilidir. Kurumlar ve bireyler büyüme, adaptasyon, araştırma, inşa etme, yaratma ve yeniliği sağlayabilmek için “mantıksal analiz” ve “estetik” yaratıcı yönetim özellikleriyle birleştirmelidirler (Palus ve Horth, 2005, 8). Yaratıcı liderde bulunması gereken özellikler hızla yaşanan değişim sürecine uyum sağlamada gerekli olan becerilerle de örtüşmektedir. Bu sürecinin başlatılması ve sürdürülebilmesinde liderlerle birlikte tüm personelin sürece pozitif katılımı önem taşımaktadır. Yaratıcı düşünen liderler öncelikle çalışanların fikirlerini merkeze almalı ve onları teşvik edebilmelidirler. Bunlarla birlikte yaratıcı liderlik bireylerin işlerini benimsemelerinde de önem taşımaktadır. Belirtilen değişim ve yenilik sürecinin başlatılmasında lider ve çalışanlar arasında karşılıklı bir döngünün olduğu da araştırmalarda belirtilmektedir (Zuckerman, 1974; aktaran Mumford vd., 2003, 427; Palus ve Horth, 2005, 8).

Yaratıcı liderlik kavramı geleceğin biçimlendirilmesinde gereksinim duyulan değişimlerin bir gereği olarak “toplumdaki ya da kurumlardaki bireyler ve değişim arasındaki dengeyi gerçekleştirerek, bütünsel, etkili ve geçerli büyümenin mikro ve makro dengelerin sağlanmasını” da kapsamaktadır (Burt, 1990, 17). Yaratıcı liderler öngörülerini, uzmanlıklarını ve keşfetme yeteneklerini kullanarak geliştirmekte olan yeni yaklaşımları tanımlayarak kurumlarına çok önemli katkılar sağlamaktadırlar (Cohen ve Levinthal, 1990; aktaran Mumford vd., 2002, 735). Vandenberghe (1995, 32)’e göre okul ve çevrenin yeniden tanımlanmasında gerekli olan gücün oluşturulması ve bu gücün dengesinin sağlanmasında “yaratıcı liderlik” ve “yaratıcı yönetiminin” oluşturulması gereklidir. Kurumlar yeniliği desteklemek, stratejileri yönetmek ve uygulamak için etkili ve yaratıcı liderlere gereksinim duymaktadırlar. Kurumların yönetilmesinde yaratıcı liderler anahtar rol oynamakta ve bu liderlerin oluşturduğu çalışma ortamları yaratıcılığa olanak sağlarken, etkili ve yaratıcı liderlik özelliği bulunan liderler aynı zamanda takipçilerinin de etkili ve yaratıcı liderlere dönüşmelerini de sağlamaktadır (DuPont, 2002; aktaran Ağbor, 2008, 41-42). Liderlik alanyazımına göre liderlik öğretilebilir ve geliştirilebilir bir özelliktir ve yeni liderlik yaklaşımlarında liderliğin eğitim yoluyla geliştirilebileceği düşüncesine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Yaratıcı liderlik yaklaşımı eğitim liderliği alanının da yeni yaklaşımlarından birisidir (Thomson, 2011). Yaratıcı liderliğin küreselleşen ve hızla değişen dünya koşullarında değişimin yakalanması ve geleceğin etkili bir biçimde oluşturulmasında ki önemi dikkate alındığında eğitim kurumlarının da yaratıcı liderlik yaklaşımını benimsemeleri önem taşımaktadır.

Eğitimde yaratıcı liderlik ile ilgili yapılan çalışmalarda; Stoll ve Temperley (2009)’e göre eğitimde yaratıcı liderlik kavramı “problemlerin tespit edilmesi, tanımlanması ve sadece çözümlerin üretilmesi değil aynı zamanda yaratıcı tepkiler yoluyla düşünmek ve risk almayı da kapsamaktadır”. Harris göre, yaratıcı liderlik farklı bir ürün, süreç veya sonucun “iyileştirilmesi, geliştirilmesi veya zenginleştirilmesi” için zaten var olan bir ürüne/duruma değer katmaktır. Harris’in bu görüşlerinin temelinde yaratıcı

liderlik kavramını “üst düzey beceriler ile bilgi ve nitelikleri içeren süreç aracılığıyla operasyonel hale getirilmiş hayal gücü, içgörü ve özgünlük ve gelişim odaklılık” olarak tanımlayan John WestBurnham'ın görüşleri yer almaktadır. Harris aynı zamanda sürece odaklanır ve süreci bir öğrenme topluluğu kavramı içinde konumlandırır (Thomson, 2011). Eğitim alanında yaratıcı liderlik kavramı en genel anlamıyla her birey için daha nitelikli bir gelecek hazırlamayı ifade etmektedir. Stoll ve Temperley (2009) yirmi birinci yüzyılda okulların öğrencilere “nasıl öğreneceklerini öğrenmeyi” öğretmesini bir meta beceri ve hızla değişen dünyada işe ve hayata uyum sağlamanın anahtarı olarak tanımlamaktadırlar. Okullar daha yenilikçi ve öğretmenler de farklı biçimlerde çalışma konusunda daha becerikli hale gelmelidir. Eğitim kurumları yaratıcı liderlik yaklaşımını benimseyen yöneticiler ve öğretmenler aracılığı ile çocukları hayata ve geleceğe hazırlayabilirler. Belirtilen nedenler yaratıcı liderliğin nitelikli bir toplum yaratmada ki önemini ve yaratıcı liderliğin neden gerekli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Çocukların ve gençlerin eğitiminde yaratıcı liderlik özelliklerini kazandırmaya yönelik eğitim yaklaşımları ancak yaratıcı liderlik özelliklerine sahip yönetici ve öğretmenler tarafından kazandırılabilir. Yaratıcı liderlik yaklaşımı kullanılarak verilen eğitim, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları problemleri yaratıcı ve etkili bir biçimde çözebilmelerine, değişim ve gelişime ayak uydurabilmelerine, hayata hazırlanmalarında, değişen ve gelişen dünya koşullarına hızlı bir biçimde uyum sağlayabilmelerine pozitif yönde etki edeceği düşünülmektedir. Eğitim sisteminin diğer birimlerinde olduğu gibi okul öncesi eğitim kurumlarında yönetici ve öğretmenler aracılığıyla belirtilen özellikler öğrencilere kazandırılabilirdiğinden bu özelliklerin kazandırılmasında okul öncesi eğitim kurumlarının da önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Eğitim kurumlarının kendilerinden beklenen işlevi yerine getirmelerinde yaratıcı liderlik kavramının etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda yönetici ve öğretmenlerin yaratıcı liderlik özelliklerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünüldüğü için bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmayla okul öncesi eğitim yönetici ve öğretmenlerinin yaratıcı liderlik özelliklerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak üzere Yaratıcı Liderlik Ölçeği geçerli bir ölçme aracı mıdır? Yaratıcı Liderlik Ölçeği güvenilir bir ölçme aracı mıdır? Sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmamanın çalışma grubu, Eskişehir ilinin merkez ilçelerinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarıyla (devlet-özel) ilköğretim (devlet-özel) kurumlarında çalışmakta olan yöneticileriyle (müdürler-müdür yardımcıları) okul öncesi eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunda toplam 151 adet okul öncesi eğitim kurumu ve ilköğretim kurumu bulunmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına katılan 555 katılımcının çalışılan kurum türü değişkenine göre dağılımı; 324'ü devlet

ilköğretim okulu, 131'i MEB bağımsız anaokulu, 63'ü özel anaokulu, 15'i özel ilköğretim okulu, 11'i kız meslek lisesi uygulama anaokulu ve 11'i üniversitelerin çocuk yuvası biçimindedir.-

Veri Toplama Aracı

Yaratıcı Liderlik Ölçeği

Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticileri ve öğretmenlerinin yaratıcı liderlik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Yaratıcı Liderlik Ölçeği'ni geliştirmek için öncelikle Lawshe tekniği kullanılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunun oluşturulmasında sırasıyla; Sternberg vd., (2003), Sternberg (2005), Sternberg (2008), Sisk (2001), Stoll ve Temperley (2009)'ün yaratıcı liderlik konusunda yapmış oldukları çalışmalarda kullanılan ölçme araçları ve Stevenson (2007) tarafından geliştirilen "Yaratıcı Liderlik Ölçeği" incelenmiş ve liderlik ve yaratıcı liderlik ile ilgili alanyazın taranmıştır. Eğitim alanında uzman beş öğretim üyesinin ve okul öncesi eğitim kurumları yöneticileri ve öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşleri 18 adet açık uçlu sorudan oluşan "Yöneticilerin ve Çalışanların (Öğretmenlerin) Yaratıcı Liderlik Kavramı Hakkındaki Yorumlarına İlişkin Soru Listesi" kullanılarak alınmıştır. Soru listesinde yer alan sorulardan bazıları; Sizce liderlik kavramı nedir? Sizin kurumunuzda çalışanların liderlik becerilerine sahip olduklarını düşünüyor musunuz? Size göre yaratıcı liderlik kavramı ne anlam ifade ediyor? Sizce yaratıcı liderde bulunması ve bulunmaması gereken özellikler nelerdir? Sizce yaratıcı liderlik öğrenilebilir ve öğretilir mi? Sizce yaratıcı liderlik kavramından eğitimde nasıl yararlanılabilir? Sizce çalışanların yaratıcı liderlik becerileri ölçülebilir mi? Sizce yaratıcı liderlik becerileri değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde tutulmalıdır? Biçimindedir. Elde edilen görüşler ve alanyazın bilgilerine dayanarak araştırmacı tarafından yönetici ve öğretmenlerin yaratıcı liderlik özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulan madde havuzundan Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nde yer alması gereken maddeler belirlenerek ölçeğin ilk hali hazırlanmıştır. Ölçme aracının kapsam geçerliği Lawshe tekniği kullanılarak eğitim alanında uzman beş öğretim üyesinin görüşleri alınarak ölçütü karşılamayan maddeler ölçekten çıkarılarak ölçeğe uygulama öncesi son hali verilerek katılımcıların değerlendirilmesinde kullanılmak üzere 161 maddeden oluşan 4'lü likert tipi ölçek hazırlanmıştır. Alınan uzman görüşleri ve yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin sonuçlarına göre ölçek 107 maddeye indirgenmiştir. Yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçek dört alt faktörde toplanmıştır. Bu faktörler; "Değişim ve Dönüşüme Odaklanma", "Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma", "Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma" ve "Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma"dır. Ölçeğin derecelendirilmesinde katılımcılar "yaratıcı liderlik" özelliklerini algılamak sıklıklarını her maddede belirtilen biçimde puanlamaktadırlar. Sıklık derecelemesi, her zaman (4 puan), genellikle (3 puan), bazen (2 puan) ve hiçbir zaman (1 puan) biçimindedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerine ilişkin ayrıntılı bilgiler "Bulgular" bölümünde yer verilmiştir.

Verilerin Toplanma Süreci

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin çalışma grubunda uygulanabilmesi için Eskişehir ili Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler talep edilmiş, Eskişehir ili Millî Eğitim Müdürlüğünün B.30.2.MAR.0.45.00.00/1169 sayılı izni doğrultusunda araştırmacı tarafından çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu çalışma 2020 yılı öncesinde tamamlandığı için etik kurul izin belgesi bulunmamaktadır. Uygulamadan önce, araştırmacı tarafından araştırma ile ilgili olarak amacı, önemi ve ölçeğin özellikleri hakkında katılımcılara bilgi verilmiş ve araştırmacı tarafından örnek bir madde üzerinde ölçek maddelerini nasıl puanlamaları gerektiği gösterilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde; Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geçerliliğini belirlemek için verilere açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Veri setinin faktör analizi için yeterliliğini belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi; ölçek maddelerinin faktör analizine uygunluğu belirlemek için de Measures of Sampling Adequacy (MSA) testi; verilerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olup olmadığını saptamak amacıyla da Barlett Küresellik Testi yapılmıştır. Sosyal bilimler, toplum bilimleri, davranış bilimleri gibi alanlarda bilgi-tutum davranış, öz yeterlilik, eğilim gibi yapıların ölçülmesine yönelik ölçek geliştirme çalışmaları yapılmaktadır (Doğan, Soysal ve Karaman, 2017). Ölçek geliştirme süreci için açıklayıcı faktör analizi, ölçeğin adaptasyonu için ise doğrulayıcı faktör analizi daha uygun olduğu belirtilmektedir (Güngör, 2016) ve ölçek geliştirme sürecinde, ölçülen yapıya ilişkin hipotezler olmadığında da öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılması yaygın olarak önerilmektedir. Açımlayıcı faktör analizi ile bir grup değişken için bir faktör modeli ya da yapısı belirlenmektedir (Çokluk vd., 2012; Hurley vd., 1997; Kelloway, 1995; Bandalos, 1996; aktaran Doğan, Soysal ve Karaman, 2017). Açımlayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya, teori üretmeye yönelik bir işlemdir; doğrulayıcı faktör analizi ise değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha önce saptanan bir hipotezin test edilmesine yönelik olarak yapılmaktadır (Kline, 1994; Stevens, 1996; Tabachnick ve Fideli, 2001; aktaran Büyüköztürk, 2002). Ölçek geliştirmek amacıyla yapılan bu çalışmada Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin faktör yapısı belirlenmek ve alt ölçekleri keşfedilmek istendiği için, "değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem" olan açımlayıcı faktör analizi (Büyüköztürk, 2016, s.133) kullanılmıştır. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olup olmadığı sınarken ölçekten elde edilen puanlar arasındaki iç tutarlık katsayısını saptamak için alt faktörler ve toplam ölçek için madde bırakmalı Cronbach Alfa katsayıları ve Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin, ölçeği puanlayanları ne derece ayırt ettiğini saptamak için düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları da hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçekten alınan toplam puanlardan oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik gruplara ait madde ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır. Test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi

açıklamak için madde toplam test korelasyonu kullanılmaktadır. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2012). Alt ve üst grup arasındaki farklara ait t değerlerinin anlamlı olması da maddenin ayırt ediciliği için bir kanıt olarak değerlendirilmektedir (Erkuş, 2014). Verilerin analizi “SPSS” paket programı ile yapılmıştır.

Bulgular

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Geçerlik Çalışmasıyla İlgili Bulgular

Ölçeğin geçerlik çalışmasında kapsam geçerliği ve yapı geçerliğine bakılmıştır.

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Kapsam Geçerliliği

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin kapsam geçerliliği Lawshe tekniği kullanılarak eğitim alanında uzman olan öğretim üyelerinin görüşleri alınarak ölçekte yer alan maddelerin geçerlilik/uygunluluk düzeyleri tespit edilerek belirlenmiştir. Ölçeğe ait maddelerin geçerliliğiyle ilgili olarak %90-100 oranında uzlaşılması ölçü olarak kabul edilerek, ölçütü karşılamayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesinde kullanılan açımlayıcı faktör analizi temel bileşenler yöntemiyle yapılmıştır. Faktör analizinden adlandırılabilir ve yorumlanabilir faktörler elde edebilmek için de varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin faktör analizi için yeterliliğini saptamak için Kaiser-Meyer-Olkin Testi; ölçeğin her bir maddesinin faktör analizine uygunluğu Measures of Sampling Adequacy Testiyle verilerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla Barlett Küresellik Testi yapılmıştır. Verilerin, faktör analizi için yeterliliğini belirleyen KMO değerinin 0,50'den büyük olması ve Barlett Testinin de 0,05 önem seviyesinde anlamlı olmasından dolayı, verilerin faktör analizine uygunluğunun yüksek düzeyde olduğu ve elde edilen KMO değerine göre de ölçek değişkenlerin birbirlerini hatasız bir biçimde tahmin edebileceği görülmüştür ($KMO=0,964$, $\chi^2_{\text{Barlett test}}(5671)=40508,971$ $p=0,000$). KMO değerlerinin 0,5 ile 0,7 değerleri kabul edilebilir, 0,7 ile 0,8 iyi, 0,8 ile 0,9 çok iyi, 0,9 üstü ise mükemmel seviyededir (Field, 2009, s.647). Bu değerler, veri setinin faktör analizine uygunluğunun mükemmel seviyede olduğunu ve elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin Testi değerine göre de ölçek değişkenlerin birbirlerini hatasız bir biçimde tahmin edebileceğini göstermiştir. Ölçek maddelerinin faktör analizine uygunluğunu belirleyen Measures of Sampling Adequacy değerleri incelendiğinde 126. maddenin MSA değeri 0,447 bulunmuş bu maddenin MSA değeri 0,50'den az olduğundan bu madde analizden çıkartılarak (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006) faktör analizi yeniden yapılmıştır. Yenilenen faktör analizi sonucunda diğer maddelere ait MSA değerleri 0,50'den az olmadığından ölçeğin diğer maddelerinin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir. Veriler arasında yeterli ilişki olup olmadığını, verilerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan

Barlett's Küresellik Testi sonucu 40508,971 $p=0,000$ ($p<.01$) olarak bulgulanmıştır. Elde edilen değer evren parametresinde ölçüm yapılan değişkenin çok değişkenli olduğunu ve ölçeğin maddelerinin faktör analizine uygunluğunu göstermiştir. Bulgulardan hareketle KMO ölçüsü olan 0,50 değerinin altında olan, bir faktör içinde tek olan, birbirine yakın faktör ağırlıkları olan ve faktör ağırlık değeri 0,45'in altında olan maddeler analizden çıkarıldıktan sonra ölçeğin faktör yük değerleri incelenmiştir. Analiz sonucuna göre ölçekten 54 madde çıkarılmış, anlamlı sonuçlara sahip 107 maddeden öz değerleri "1 ve üzerinde" olan dört alt faktör elde edilmiştir.

Tablo 1. Alt Faktörlere Ait Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Oranları

Alt Faktörler	Özdeğer	Varyans	Yığılmalı Varyans
Değişim ve Dönüşüme Odaklanma	43,559	16,796	16,796
Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma	4,729	12,570	29,366
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma	3,182	11,306	40,673
Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma	2,857	10,100	50,773

Tabloda özdeğeri 43,559 olan birinci faktörün açıkladığı varyans oranı %16,796, özdeğeri 4,729 olan ikinci faktörün açıkladığı varyans oranı %12,570, özdeğeri 3,182 olan üçüncü faktörün açıkladığı varyans oranı %11,306 ve özdeğeri 2,857 olan dördüncü faktörün açıkladığı varyans oranı %10,100'dür. Açıklanan toplam varyans miktarı %50,773 olarak belirlenmiştir. Sosyal bilimler alanında yapılan faktör analizlerinde açıklanan varyans oranının % 40- 60 arasında olabileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda, veri toplama aracının açıkladığı varyans oranlarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Yapı Geçerliğine Ait Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri			
		Birinci Faktör	İkinci Faktör	Üçüncü Faktör	Dördüncü Faktör
41	,558	,657			
19	,510	,639			
31	,578	,637			
30	,542	,629			
17	,459	,613			
32	,469	,612			
18	,515	,603			
37	,460	,600			

Madde No	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri			
		Birinci Faktör	İkinci Faktör	Üçüncü Faktör	Dördüncü Faktör
39	,460	,596			
7	,408	,582			
38	,457	,575			
55	,546	,563			
20	,404	,562			
28	,439	,562			
56	,543	,560			
13	,409	,559			
54	,559	,552			
9	,388	,550			
22	,429	,549			
10	,392	,547			
51	,488	,546			
12	,406	,537			
52	,535	,537			
57	,534	,535			
29	,440	,535			
26	,436	,533			
2	,334	,531			
5	,346	,530			
3	,339	,530			
4	,333	,521			
40	,368	,518			
50	,404	,510			
23	,335	,507			
49	,521	,506			
21	,349	,500			
1	,282	,499			
11	,365	,499			
48	,429	,499			
6	,332	,489			
53	,449	,487			
24	,434	,482			

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Madde No	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri			
		Birinci Faktör	İkinci Faktör	Üçüncü Faktör	Dördüncü Faktör
33	,385	,482			
35	,432	,481			
125	,683		,737		
123	,633		,716		
124	,669		,712		
119	,599		,697		
122	,655		,685		
121	,626		,682		
127	,627		,664		
118	,578		,651		
112	,525		,619		
117	,485		,603		
114	,474		,602		
120	,575		,601		
128	,591		,594		
115	,534		,577		
129	,474		,569		
116	,555		,564		
113	,524		,536		
111	,424		,520		
137	,466		,495		
83	,592			,634	
98	,568			,631	
87	,611			,629	
97	,566			,618	
89	,624			,615	
90	,611			,594	
84	,547			,585	
96	,603			,585	
88	,586			,583	
91	,626			,579	
94	,584			,572	
106	,549			,570	

Madde No	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri			
		Birinci Faktör	İkinci Faktör	Üçüncü Faktör	Dördüncü Faktör
95	,607			,569	
77	,510			,569	
99	,631			,567	
92	,546			,566	
100	,628			,562	
78	,470			,550	
101	,621			,548	
105	,525			,541	
107	,579			,529	
82	,509			,525	
104	,534			,522	
76	,499			,511	
79	,522			,457	
144	,598				,637
148	,633				,624
154	,575				,609
149	,608				,604
145	,582				,585
140	,501				,579
161	,488				,571
150	,587				,570
143	,509				,563
142	,419				,558
141	,423				,539
156	,591				,534
155	,596				,533
153	,552				,520
151	,431				,512
139	,453				,500
146	,527				,485
134	,496				,485
160	,494				,479
147	,556				,455

Açımlayıcı faktör analizine göre ölçek; birinci faktöründe 43, ikinci faktöründe 19, üçüncü faktöründe 25 ve dördüncü faktöründe de 20 madde bulunan, öz değeri 1'den büyük olan dört faktörden oluşmaktadır. Alanyazında faktörler oluşturulurken faktör yük değerlerinin alt kesme noktası olarak "0,30"- "0,40" arasında değişen değerler alınabileceği belirtilmektedir (Kaplan, 1989; aktaran Özgüven, 1999, 104; Büyüköztürk, 2006). Çalışmada alt kesme noktası 0,45 olarak kabul edilmiş, ölçek maddelerinden ölçeğin her iki faktöründe de yüksek yük değerine sahip olan ya da faktör yük değerleri 0,45'in altında olan ölçek maddeleri ölçekten çıkartılarak tekrarlanan faktör analizinde Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin dört faktör ve 107 maddeden oluşan son hali oluşturulmuştur. Faktörlerin yük değerleri incelendiğinde, sırasıyla, birinci faktörünün 0,481-0,657; ikinci faktörünün 0,495-0,737; üçüncü faktörünün 0,457-0,634 ve dördüncü faktörünün de 0,455-0,637 arasında değişen faktör yük değerlerini aldığı görülmüştür.

Tablo 3. Yapı Geçerliğine Ait Korelasyon Değerleri

Faktör Adı	1	2	3	4	P
Değişim ve Dönüşüme Odaklanma	-				0,000
Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma	,706(**)	-			0,000
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma	,782(**)	,799(**)	-		0,000
Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma	,766(**)	,769(**)	,777(**)	-	0,000
Toplam Ölçek	,924(**)	,877(**)	,923(**)	,889(**)	0,000

p<.01

Faktörler arası korelasyonların 0,706-0,799 arasında, toplam ölçek ve faktörler arasındaki korelasyon değerlerinin ise 0,877-0,924 arasında değişen 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif anlamlı değerler aldığı görülmektedir. Elde edilen bulguya göre çalışma grubu için ölçeğin alt faktörler ve faktör-toplam ölçek puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu biçimde yorumlanmıştır.

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Güvenilirlik Çalışmasıyla İlgili Bulgular

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'ne iç tutarlık katsayısını saptamak için ölçeğe Cronbach Alfa katsayısı ve ölçeğin faktörlerine ait madde bırakmalı Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin maddelerinin, ölçeği puanlayanları ayırt etme düzeylerini saptamak için düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri de hesaplanmıştır. Ölçekten alınan toplam puanlardan oluşturulan üst %27 ve alt %27'lik gruplara ait madde ortalama puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığını saptayabilmek için bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır. Ölçeğin kararlılığı açısından güvenilirliğini belir-

lemek için test-tekrar test analizi uygulanmıştır. İki farklı uygulama arasında ölçeğe ait kararlılık katsayısını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ve değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını belirlemek için de Pearson Korelasyon Katsayıları ölçeğin faktörleri ve toplam ölçek için sırasıyla incelenmiştir.

Faktörler için hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları 0,947-0,967 arasında değişmektedir. Değişim ve Dönüşüme Odaklama faktörü için 0,965, Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma faktörü için 0,956, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma faktörü için 0,967 ve Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma faktörü için de 0,947'dir. Maddelere ait madde bırakmalı Cronbach Alfa katsayılarının ise 0,943-0,966 arasında değişmektedir. Cronbach Alfa değerlerinin 0,70 ve üstünde olması halinde ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006). Elde edilen Cronbach Alfa değerlerine dayanarak ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları ise 0,491-0,786 arasında değişmektedir. Toplam ölçeğe ait Cronbach Alfa katsayısının ve maddelere ait madde bırakmalı Cronbach Alfa katsayıları ölçeğin bütün maddelerinde 0,986 olarak bulunmuştur. Maddelerin, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları da çalışma grubu için 0,425-0,740 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı sayısı ne kadar yüksek ise ölçek maddelerinin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliği sınanan maddelerden oluştuğu biçiminde yorumlanmaktadır (Tezbaşaran, 1996, s.46). Elde edilen bulgu maddelerin puanlayıcıları toplam ölçek bazında iyi derecede ayırt edebileceği biçiminde yorumlanmıştır.

Tablo 4. Alt %27 ve Üst %27'lik Gruplarının Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleriyle Madde Ortalama Puanlarına Yönelik Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Madde No	Madde					Madde							
	N	\bar{X}	ss	t	P	No	N	\bar{X}	ss	t	P		
1	Alt%27	147	3,5782	0,49553	-10,320	0,000	28	Üst%27	144	4,0000	0,00000	-37,435	0,000
	Üst%27	147	4,0000	0,00000				Alt%27	144	2,8333	0,37398		
2	Alt%27	146	2,9041	0,29545	-44,818	0,000	29	Alt%27	144	2,8125	0,39167	-36,382	0,000
	Üst%27	146	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
3	Alt%27	145	2,6621	0,52995	-30,401	0,000	30	Alt%27	145	2,8759	0,33088	-40,910	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	145	4,0000	0,00000		
4	Alt%27	144	2,7708	0,43803	-33,673	0,000	31	Alt%27	144	2,8681	0,33961	-39,997	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
5	Alt%27	145	2,9586	0,19986	-62,744	0,000	32	Alt%27	144	3,0000	0,33450	-35,875	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
6	Alt%27	146	2,8082	0,39506	-36,451	0,000	33	Alt%27	144	2,8750	0,33187	-40,678	0,000
	Üst%27	146	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
7	Alt%27	145	2,8690	0,35853	-37,987	0,000	35	Alt%27	144	2,6250	0,48581	-33,964	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
9	Alt%27	145	2,5103	0,52859	-33,935	0,000	37	Alt%27	145	2,8828	0,32282	-41,674	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	145	4,0000	0,00000		
10	Alt%27	145	2,8000	0,43461	-33,248	0,000	38	Alt%27	144	2,9375	0,24291	-52,489	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
11	Alt%27	145	2,7655	0,44118	-33,694	0,000	39	Alt%27	145	2,8276	0,39695	-35,566	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	145	4,0000	0,00000		
12	Alt%27	145	2,6966	0,47616	-32,963	0,000	40	Alt%27	145	2,8138	0,42469	-33,633	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	145	4,0000	0,00000		
13	Alt%27	145	2,8276	0,41407	-34,095	0,000	41	Alt%27	144	2,9375	0,27017	-47,193	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
17	Alt%27	144	2,9097	0,28758	-45,495	0,000	48	Alt%27	144	2,8056	0,43093	-33,261	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
18	Alt%27	145	2,9241	0,26570	-48,759	0,000	49	Alt%27	144	2,8264	0,38010	-37,052	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
19	Alt%27	144	2,8264	0,39807	-35,379	0,000	50	Alt%27	144	2,9097	0,28758	-45,495	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
20	Alt%27	144	2,7153	0,52441	-29,398	0,000	51	Alt%27	144	3,0764	0,44376	-24,976	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
21	Alt%27	145	2,8483	0,37880	-36,612	0,000	52	Alt%27	144	2,9444	0,22986	-55,106	0,000
	Üst%27	145	4,0000	0,00000				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
22	Üst%27	145	4,0000	0,00000	-32,963	0,000	53	Alt%27	144	2,9722	0,16491	-74,789	0,000
	Alt%27	145	2,6966	0,47616				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
23	Üst%27	145	4,0000	0,00000	-47,159	0,000	54	Alt%27	144	2,9028	0,29729	-44,288	0,000
	Alt%27	145	2,9172	0,27647				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
24	Üst%27	145	4,0000	0,00000	-32,952	0,000	55	Alt%27	144	2,9167	0,30151	-43,116	0,000
	Alt%27	144	2,6319	0,49820				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
26	Üst%27	144	4,0000	0,00000	-34,972	0,000	56	Alt%27	144	2,9167	0,27735	-46,872	0,000
	Alt%27	144	2,7708	0,42176				Üst%27	144	4,0000	0,00000		
57	Alt%27	144	2,8819	0,32380	-41,435	0,000	101	Alt%27	143	2,8392	0,36867	-37,653	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000				Üst%27	143	4,0000	0,00000		

Madde					Madde								
No	N	\bar{X}	ss	t	P	No	N	\bar{X}	ss	t	P		
76	Alt%27	144	2,9583	0,20052	-62,337	0,000	104	Alt%27	143	2,7413	0,47044	-31,996	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			104	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
77	Alt%27	144	2,7847	0,41245	-35,358	0,000	105	Alt%27	143	2,7552	0,46295	-32,153	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			105	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
78	Alt%27	144	2,8056	0,39715	-36,090	0,000	106	Alt%27	143	2,8671	0,36071	-37,557	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			106	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
79	Alt%27	144	2,9167	0,27735	-46,872	0,000	107	Alt%27	143	2,8881	0,31634	-42,032	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			107	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
82	Alt%27	143	2,8462	0,38102	-36,213	0,000	111	Alt%27	143	2,7692	0,42281	-34,810	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			111	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
83	Alt%27	143	2,8881	0,31634	-42,032	0,000	112	Alt%27	143	2,7692	0,42281	-34,810	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			112	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
84	Alt%27	143	2,9021	0,29823	-44,024	0,000	113	Alt%27	143	2,8531	0,37451	-36,620	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			113	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
87	Alt%27	143	2,8252	0,39920	-35,192	0,000	114	Alt%27	142	2,6268	0,49978	-32,743	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			114	Üst%27	142	4,0000	0,00000		
88	Alt%27	143	2,8252	0,39920	-35,192	0,000	115	Alt%27	143	2,8951	0,30750	-42,969	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			115	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
89	Alt%27	144	2,8750	0,35232	-38,318	0,000	116	Alt%27	143	2,8811	0,32479	-41,196	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			116	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
90	Alt%27	144	2,7639	0,44228	-33,538	0,000	117	Alt%27	143	2,7622	0,44339	-33,383	0,000
	Üst%27	144	4,0000	0,00000			117	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
91	Alt%27	143	2,7622	0,44339	-33,383	0,000	118	Alt%27	143	2,7552	0,43145	-34,500	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			118	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
92	Alt%27	143	2,8182	0,40484	-34,909	0,000	119	Alt%27	143	2,7692	0,42281	-34,810	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			119	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
94	Alt%27	143	2,8462	0,38102		0,000	120	Alt%27	143	2,8462	0,38102	-36,213	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			120	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
95	Alt%27	143	2,8881	0,31634	-42,032	0,000	121	Alt%27	143	2,7413	0,43948	-34,250	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			121	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
96	Alt%27	143	2,8671	0,34062	-39,771	0,000	122	Alt%27	143	2,7762	0,41824	-34,990	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			122	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
97	Alt%27	143	2,8671	0,36071	-37,557	0,000	123	Alt%27	143	2,6364	0,49711	-32,803	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			123	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
98	Alt%27	143	2,8601	0,38641	-35,275	0,000	124	Alt%27	143	2,6294	0,48467	-33,817	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			124	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
99	Alt%27	143	2,8531	0,37451	-36,620	0,000	125	Alt%27	143	2,5944	0,50682	-33,164	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			125	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
100	Alt%27	143	2,8531	0,37451	-36,620	0,000	127	Alt%27	143	2,7972	0,40350	-35,647	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			127	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
128	Alt%27	142	2,7394	0,45631	-32,919	0,000	147	Alt%27	143	2,8601	0,34806	-39,162	0,000
	Üst%27	142	4,0000	0,00000			147	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
129	Alt%27	143	2,5734	0,51031	-33,429	0,000	148	Alt%27	143	2,9441	0,23062	-54,753	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			148	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
134	Alt%27	143	2,8741	0,33287	-40,446	0,000	149	Alt%27	143	2,9371	0,27106	-46,892	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			149	Üst%27	143	4,0000	0,00000		
137	Alt%27	143	2,8112	0,44328	-32,071	0,000	150	Alt%27	143	2,9231	0,26741	-48,159	0,000
	Üst%27	143	4,0000	0,00000			150	Üst%27	143	4,0000	0,00000		

Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Madde						Madde					
No	N	\bar{X}	ss	t	P	No	N	\bar{X}	ss	t	P
139	Alt%27 143	2,9301	0,25593	-49,993	0,000	151	Alt%27 143	2,9231	0,26741	-48,159	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
140	Alt%27 143	2,8182	0,52590	-26,873	0,000	153	Alt%27 143	2,9021	0,29823	-44,024	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
141	Alt%27 143	2,7552	0,60766	-24,496	0,000	154	Alt%27 143	2,9580	0,20120	-61,929	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
142	Alt%27 143	2,7063	0,65898	-23,476	0,000	155	Alt%27 143	2,9510	0,21652	-57,932	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
143	Alt%27 143	3,1049	0,42316	-25,295	0,000	156	Alt%27 143	2,9580	0,20120	-61,929	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
144	Alt%27 143	2,9510	0,24692	-50,801	0,000	161	Alt%27 142	2,9296	0,28304	-45,066	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 142	4,0000	0,00000		
145	Alt%27 143	3,0559	0,38959	-28,978	0,000	160	Alt%27 143	2,8601	0,34806	-39,162	0,000
	Üst%27 143	4,0000	0,00000				Üst%27 143	4,0000	0,00000		
146	Alt%27 143	2,8811	0,32479	-41,196	0,000						
	Üst%27 143	4,0000	0,00000								

p<.05

Üst %27'lik gruba ait aritmetik ortalama 4 iken, alt %27'lik gruba ait aritmetik ortalama 2,5103-3,5782 arasında değiştiği görülmektedir. Aynı zamanda üst %27'lik gruba ait standart sapma 0 iken, alt %27'lik gruba ait standart sapma 0,16491-0,65898 arasında değişmektedir. Bağımsız gruplar t-testi değerlerine göre de tüm maddelerin madde ortalama puanlarının 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, ölçek maddelerinin güvenilirliklerinin yüksek düzeyde olduğunu ve ölçeğin puanlayanları da ölçülmek istenen özellikler bakımından ayırt ettiği biçimde yorumlanmıştır.

Tablo 5. Alt %27 ve Üst %27'lik Grupların Faktörlere ve Toplam Ölçeğe Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleriyle Ortalama Puanları Arasında Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Faktör Adı		n	\bar{x}	Ss	t	sd	P
Değişim ve Dönüşüme Odaklanma	Alt %27	121	3,0660	,22716	-40,095	240	0,000
	Üst%27	121	3,9216	,05906			
Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma	Alt%27	121	2,8130	,19679	-51,147	240	0,000
	Üst%27	121	3,8541	,10683			
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma	Alt%27	121	2,9174	,22041	-48,858	240	0,000
	Üst%27	121	3,9345	,06218			
Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma	Alt%27	121	2,7724	,16950	-53,311	240	0,000
	Üst%27	121	3,6101	,03385			
Toplam Ölçek	Alt%27	121	3,0661	,20092	-46,443		0,000
	Üst%27	121	3,9388	,04857			

p<.05

Üst %27'lik gruba ait faktör bazında aritmetik ortalamalar 3,6101-3,9345 arasında değişmekteyken toplam ölçeğe ait aritmetik ortalama ise 3,9388'tür. Alt %27'lik gruba ait faktör bazında aritmetik ortalamaların ise 2,7724-3,066 arasında değişmekteyken toplam ölçeğe ait aritmetik ortalama ise 3,0661'dir. Ayrıca, üst %27'lik gruba ait faktörlerin standart sapma puanları 0,03385-0,10683 arasında değişmekteyken, toplam ölçeğe ait standart sapma puanı ise 0,4857'dir. Alt %27'lik gruba ait faktör bazında standart sapması 0,16950-22,716 arasında değişmekteyken, toplam ölçeğe ait standart sapma ise 0,20092'dir. Faktörler ve toplam ölçeğe ait ortalama puanlara uygulanan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre toplam ölçek ve tüm faktörlerin 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Ölçeğin kararlılığı açısından güvenilirliğini belirlemek için test-tekrar test analizi uygulanmıştır. Uygulama toplam 30 katılımcı üzerinde 4 hafta arayla yapılmıştır. İki farklı uygulama arasında ölçeğe ait kararlılık katsayısını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ve Pearson Korelasyon Katsayısı sonuçları alt faktörleri ve toplam ölçek için incelenmiştir. İstatistiksel olarak değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını belirlemek için Pearson Korelasyon Katsayıları incelenmiştir.

Tablo 6. Test Tekrar Test Uygulamalarının Faktörler ve Toplam Ölçeğe Ait Puanların Pearson Korelasyon Katsayıları

Faktör Adı	n	r	p.
Değişim ve Dönüşüme Odaklanma	30	,809	,000
Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma	30	,861	,000
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma	30	,937	,000
Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma	30	,904	,000
Toplam Ölçek	30	,893	,000

p<.01

Test-tekrar test analizlerine göre ölçeğin faktörlerine ait Pearson Korelasyon Katsayısı değerleri 0,937-0,809 arasında değişmekteyken, toplam ölçeğe ait puanlar ise 0,893'dür. Elde edilen bulgudan, ölçeğin iki farklı uygulaması arasında 0,01 düzeyinde pozitif anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda, ölçeğin test-tekrar test uygulamalarına ait tutarlığın ölçeğin faktörleri ve toplam ölçek için yüksek seviyede olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Test Tekrar Test Uygulamalarının Faktörler ve Toplam Ölçeğin Ortalama Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleriyle Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları

Faktör Adı	Uygulamalar	n	X	Ss	t	sd	p
Değişim ve dönüşüme odaklanma	I. Uygulama	30	3,7302	,24380	-,643	29	,525
	II. Uygulama	30	3,7481	,24748			
Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma	I. Uygulama	30	3,5860	,43219	,627	29	,536
	II. Uygulama	30	3,5596	,44024			
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma	I. Uygulama	30	3,6453	,35711	,969	29	,340
	II. Uygulama	30	3,6160	,44301			
Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma	I. Uygulama	30	3,4030	,25511	1,672	29	,105
	II. Uygulama	30	3,3652	,29007			
Toplam Ölçek	I. Uygulama	30	3,6872	,28185	,456	29	,652
	II. Uygulama	30	3,6751	,32395			

p>.05

Ölçeğin, kararlılığına ait güvenilirliğini belirlemek için kullanılan test-tekrar test ortalama puanlarının bağımlı gruplar t-testi sonuçlarına göre ilk uygulama sonucunda ulaşılan puanların faktörlere ait aritmetik ortalamaları 3,403-3,730 arasında değişmekteyken, toplam ölçek için 3,687 olduğu görülmüştür. İkinci uygulamadan elde edilen puanların faktörler için aritmetik ortalamalarının 3,365-3,748 arasında değiştiği, toplam ölçek için ise 3,675 olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ikinci uygulamadan elde edilen bulgularda puanların faktörlere ait standart sapması 0,243-0,432 arasında değişmekteyken, toplam ölçek için 0,281 olduğu görülmüştür. İkinci uygulamadan elde edilen puanların faktörler için standart sapmaları 0,247-0,290 arasında değişirken, toplam ölçek için 0,323 olduğu görülmüştür. Faktörler ve toplam ölçeğin ortalama puanlarına yapılan bağımlı gruplar t-testi değerlerine göre toplam ölçek ve alt faktörlere ait puanlar arasında 0,05 anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Elde edilen bulgu ölçeğin kararlılık anlamındaki güvenilirliğinin bulunduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Yönetici ve öğretmenlerin yaratıcı liderlik özelliklerini ölçmeye yönelik ölçme aracının geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada Yaratıcı Liderlik Ölçeği'ni geliştirmek için öncelikle Sternberg vd., (2003), Sternberg (2005), Sternberg (2008), Sisk (2001), Stoll ve Temperley (2009)'ün yaratıcı liderlik konusunda yapmış oldukları çalışmalarda kullanılan ölçme araçları ve Stevenson (2007) tarafından geliştirilen Yaratıcı Liderlik

Ölçeği incelenmiş, liderlik ve yaratıcı liderlik ile ilgili alanyazın taranmış ve katılımcıların yaratıcı liderlik algılarının belirlenmesi için 18 adet açık uçlu sorudan oluşan soru listesi kullanılarak eğitim alanında uzman beş öğretim üyesinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri alınarak oluşturulan madde havuzundan ölçeğin maddeleri oluşturulmuştur. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin kapsam geçerliği Lawshe tekniği kullanılarak eğitim alanında uzman olan öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda ölçek maddelerinin geçerlilik/uygunluk düzeyleri belirlenmiştir. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geçerli bir ölçme aracı olup olmadığı ve ölçeğin yapı geçerliliği için temel bileşenler yöntemiyle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ölçekten 54 madde çıkarılmış ve anlamlı sonuçlara sahip olan 107 maddeden öz değerleri "1 ve üzerinde" olan dört alt faktör elde edilmiştir. Ölçeğin dört alt faktörü; "Değişim ve Dönüşüme Odaklama" 43 maddeden, "Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma" 19 maddeden, "Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma" 25 maddeden ve "Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma" 20 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin ve alt ölçeklerin birbirleriyle olan ilişkileri de değerlendirilmiş ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulgulanmıştır. Ölçeğin faktörler arası korelasyon değerlerinin 0,706 ile 0,799 arasında değişmekte olan pozitif ve 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'ne ait Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,964 ve ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı 0,986'dır. Ölçeklerin birbiriyle yüksek ilişkiye sahip maddelerden oluşması durumunda Cronbach Alfa katsayısı yüksek olmaktadır. Ölçeğe ait elde edilen Cronbach Alfa katsayısı ne kadar yüksekse ölçek maddelerinin yüksek ölçüde birbirleriyle tutarlı olduğu ve aynı özelliği sınavan maddelerden oluştuğu biçiminde yorumlanmaktadır (Tezbaşaran, 1996, 46). Ölçekten elde edilen değerler ölçeğin maddelerinin puanlayıcıları toplam ölçek için yüksek düzeyde ayırt edebileceğini göstermektedir. Ayrıca alanyazında güvenilirlik katsayılarının 0,70 ile 0,80 arasında değerlere sahip olması halinde ölçme aracının araştırmalarda kullanılabilmesi için yeterli olduğu belirtilmektedir (Özgüven, 1999, 95). Belirtilen alanyazın bilgilerine dayanarak araştırmadan elde edilen güvenilirlik katsayılarından ölçek ve alt ölçeklerin güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilebilir. Ölçeğin toplam puanlarından elde edilen üst %27 ve alt %27'lik grupların madde ortalama puanlarına yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarında ve ölçeğin kararlılık anlamındaki güvenilirliğini belirlemek için yapılan test-tekrar test analizlerine göre ölçeğin tüm maddelerinde pozitif ve 0,01 düzeyinde anlamlı değerlere ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ölçeğin kararlılık anlamındaki güvenilirliğini gösteren dış tutarlılığa sahip olduğunu göstermiştir. Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin çalışma grubundan elde edilen tüm bulgular bütünsel biçimde değerlendirildiğinde, yüksek seviyede iç tutarlık bulgularına sahip olduğu ifade edilebilir. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir.

Alanyazında yer alan farklı yaratıcı liderlik ölçekleri incelediğinde; araştırmamanın oluşumuna da ilham veren Stevenson (2007) tarafından oluşturulan Yaratıcı Liderlik Ölçeği üç alt faktörden oluşmaktadır. Bunlar; Dönüşümcü Liderlik, Dönüştürücü Li-

derlik ve İnsan Odaklı Liderlik boyutlarıdır. Ölçek yirmi maddeden oluşmaktadır, ölçeğin her maddesi 1 ile 10 arasında puanlanarak puanlayıcıların yaratıcı liderlik özelliklerinin düşük-orta ve yüksek düzeyde olup olmadığı belirlenmektedir. Chao (2008) tarafından oluşturulan 17 maddelik İlkokul Öğretmenleri için Yaratıcı Liderlik Ölçeği; Örgütsel Yenilikçi İklim, Yaratıcı Öğretim Performansı ve Sınıf Yönetiminin Etkliliği alt faktörlerinden oluşmaktadır. İç tutarlılık katsayısı, tüm ölçek için 0,93, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları da 0,81 ile 0,85 arasında değerler almaktadır. Roos (2016) tarafından geliştirilen 28 maddeden oluşan Yaratıcı Liderlik Ölçeği 7'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek İlişkilendirme; Öz Farkındalık; Özgünlük; Sistem Bilinci; Uyumluluk ve Koruma ve Kontrol alt faktörlerinden oluşmaktadır. Ölçeğin alt faktörlerinin Cronbach alfa katsayıları 0,96 ile 0,88 arasındadır. Uçar ve Sağlam (2019) tarafından geliştirilen Okul Müdürlerinin Yaratıcı Liderlik Özellikleri Ölçeği; Yeniliğe ve Değişime Açıklık, Girişimcilik ve Etkili İletişim ve Farklılık olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı 0,98, ölçeğin alt faktörlerine ait Cronbach alfa katsayıları da 0,97 ile 0,80 arasındadır. Bu çalışmada geliştirilen ölçek 107 maddeden ve *Değişim ve Dönüşüme Odaklama, Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma ve Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma* olmak üzere dört alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin tümüne ait iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayısının 0,986 ve alt ölçeklerine ait Cronbach alfa katsayılarında 0,94 ile 0,96 arasında değişmektedir. Belirtilen ölçeklerle geliştirilen ölçek, alt faktörler ve madde sayıları bakımından karşılaştırıldığında geliştirilen ölçeğin madde sayısı bakımından daha kapsayıcı olduğu görülmektedir. Alt faktör sayıları açısından karşılaştırıldığında ise belirtilen ölçeklerin birisi dışında hepsinin üç alt faktörden oluştuğu, çalışma da geliştirilen ölçeğin ise dört alt faktörden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca ölçeğin alt faktörleri *Problem Çözme ve Eleştirel Düşünmeye Odaklanma, Koçluk Yapma ve Birlikte Çalışmaya Odaklanma ve Mesleki ve Kişisel Gelişime Odaklanma* alt faktörleri yaratıcı liderlik ile ilgili alanyazında yer alan ancak diğer ölçeklere dahil edilmemiş olan kuramsal bilgilere yönelik boyutları kapsıyor olması da ölçeğin diğer ölçeklerden ayrıldığı noktalardan birisidir. Bu bilgilerden bazıları “araştıran, yeni tanımlamalar ve çözümler geliştirerek, bunları gerçek hayat problemlerine uyarlayan, yeni sonuçlar ve değerler üreten yaratıcı düşünceye önem verme (Marşap, 1999, s.102); yaratıcı liderliğin gelişiminde ele alınan faktörlerden “birlikte çalışmaya odaklanma” ve “karşılıklı araştırmaların paylaşımı” (Lambert vd., 1995; aktaran Katz-Buonincontro, 2005, s.29); yaratıcı liderlik ve ekip ilişkisi (Rickards & Moger, 2000, s.280) yaratıcı liderliğin istenilen bir çalışma ekibinin kurulmasında ekip üyelerinin gelişimine ve motivasyonuna odaklanarak, görevin başarılmasını sağlayacak, liderlik kalite ve karakteristiklerinin oluşumunda ki etkilerinin (Marşap, 1999, s.86) belirlenmesine yönelik boyutlarıdır. Belirtilen ölçeklerle bu çalışmada geliştirilen ölçeğin iç tutarlılık kat sayı değerlerinin benzer olması geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonuçlarına ve açıklamalara dayanarak çalışmada geliştirilen Yaratıcı Liderlik Ölçeği'nin yaratıcı liderlik özelliklerinin belirlenmesine yöne-

lik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilebilir. Yönetici ve öğretmenlerin yaratıcı liderlik özelliklerinin çocuklara yansımalarını belirleyebilmek için çocukların yaratıcı liderlik özelliklerinin araştırılmasına yönelik bir ölçek geliştirilmesi de öneri olarak sunulabilir.

Kaynakça

- AGBOR, E. (2008). Creativity and innovation: the leadership dynamics. *Journal of Strategic Leadership*, 1(1), 39-45.
- BURT, N. (1990). Futures-creative leadership. *The Futurist*, 24, 3-13.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulama Eğitim Yönetimi*, Güz, Sayı: 32, ss.470-483.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2006). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ-ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 11.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- CHAO, Y (2008). *The Creative Leadership Scale for Elementary School Teachers: Scale Development and Validation*. Master thesis in Education.
- DOĞAN, N., SOYSAL, S. ve KARAMAN, H. (2017). Aynı örnekleme açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanabilir mi? Özcan DEMİREL ve Serkan DİNÇER (Edt.) *Küreselleşen Dünyada Eğitim içinde* ss. 373-400, Ankara: Pegem Akademi.
- ERKUŞ, A. (2014). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler* (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- FIELD, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS (and sex and drugs and rock 'n' roll)*. (Third Edition). London: SAGE.
- HOLMES, A. H. (2000). *Inspirations and innovations the quest for the link between literature, creativity and leadership*. Master of Arts in Leadership and Training. Royal Roads University.
- KATZ-BUONINCONTRO, J. (2005) Does arts-based learning enhance leadership? case studies of creativity-oriented executive institutes university of oregon american educational research association annual meeting division a-administration: *Leading for Learning* Paper Session April 14, 2005 http://darkwing.uoregon.edu/~jenela/Final_Aera_2005_Jkb.pdf. 12 Mart 2009.
- MARŞAP, A. (1999). *Yaratıcı liderlik*. Ankara: Öncü Kitap.
- MUMFORD, M. D., CONNELLY, S., & GADDİS, B. (2003). How creative leaders think: Experimental findings and cases. *The Leadership Quarterly*, 14(4-5), 411-432. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(03\)00045-6](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(03)00045-6)

- MUMFORD, M. D., SCOTT, G. M., GADDİS, B., & STRANGE, J. M. (2002). Leading creative people: Orchestrating expertise and relationships. *The Leadership Quarterly*, 13(6), 705–750. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(02\)00158-3](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(02)00158-3)
- ÖZGÜVEN, İ. E. (1999). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- PALUS, C & HORTH, D. (2005). Leading creatively: The art of making sense. *Ivey Business Journal*, 69(7), 1-8.
- RİCKARDS, T. ve MOGER, S. (2000). Creative leadership processes in project team development: an Alternative to tuckman's stage model. *British Journal of Management*, 11, 273-283.
- ROOS, C.E. (2016). *Exploring the relationship between creative leadership and flourishing employees*. Master in Business Administration at the Potchefstroom Campus of the North-West University.
- SİPAHİ, B., YURTKORU, S., ÇİNKO, M. (2006). *Sosyal bilimlerde Spss'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- SİSK, D. A. (2001). Creative Leadership: A Study of Middle Managers, Senior Level Managers and CEOs. *Gifted Education International*, 15(3), 281–290. <https://doi.org/10.1177/026142940101500306>
- STERNBERG, R.J. (2005) WICS: A Model of positive educational leadership comprising wisdom, **intelligence**, and creativity synthesized. *Educational Psychology Review*, 17,(3), 191-262. <https://doi.org/10.1007/s10648-005-5617-2>
- STERNBERG, R.J. (2008) The WICS approach to leadership: Stories of leadership and the structures and processes that support them. *The Leadership Quarterly*, 19, 360–371.
- STERNBERG, R. J., KAUFMAN, J. C., & PRETZ, J. E. (2003). A propulsion model of creative leadership. *The Leadership Quarterly*, 14, 455–473.
- STOLL, L., ve TEMPERLEY J. (2009). Creative leadership teams capacity building and succession planning. *British Educational Leadership, Management & Administration Society (Belmas)*, 23(1): 12–18.
- TEZBAŞARAN, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- THOMSON, P. Creative leadership: a new category or more of the same? *Journal of Educational Administration and History* Vol. 43, No. 3, August 2011, 249–272.
- TUNÇER, P. (2011). Örgütsel değişim ve liderlik. *Sayıştay Dergisi* 80, 57-83.
- UÇAR, R. ve SAĞLAM, E. (2019). Okul müdürlerinin yaratıcı liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 16(1), 417-435.
- VANDENBERGHE, R. (1995) "Creative management of a school: a matter of vision and daily interventions". *Journal of Educational Administration*, 33(2), 31–51.